

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه علامه طباطبایی
کارشناسی ارشد رشته آموزش و پرورش پیش دبستانی

عنوان تحقیق

بررسی اهداف و محتوای برنامه ی دینی دوره پیش از دبستان و مطابقت آن با اهداف و محتوای
برنامه ی دینی مصوب شورای عالی آموزش و پرورش (مطالعه موردی منطقه ۱۵ تهران)

استاد راهنما
سرکار خانم دکتر مفیدی

استاد مشاور
جناب آقای دکتر ملکی

پژوهشگر
سید حمید طباطبایی

سال ۱۳۹۰

بسمه تعالی

این پایان نامه با عنوان بررسی اهداف و محتوای برنامه دینی دوره پیش از دبستان و مطابقت آن با اهداف و محتوای برنامه ی دینی مصوب شورای عالی آموزش و پرورش (مطالعه موردی منطقه ۱۵ تهران) قسمتی از برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد رشته آموزش و پرورش پیش دبستانی توسط دانشجو سید حمید طباطبایی به راهنمایی استاد پایان نامه سرکار خانم دکتر مفیدیتیه شده است. استفاده از مطالب آن به منظور اهداف آموزشی با ذکر مرجع و اطلاع کتبی به حوزه تحصیلات تکمیلی دانشگاه علامه طباطبایی مجاز می باشد.

(نام و امضاء دانشجو)

تعهدنامه اصالت اثر

اینجانب سید حمید طباطبایی تعهد می‌کنم که مطالب مندرج در این پایان‌نامه حاصل کار پژوهشی اینجانب است و به دستاوردهای پژوهشی دیگران که در این نوشته از آن استفاده شده است مطابق مقررات ارجاع گردیده است. این پایان‌نامه پیش از این برای احراز هیچ مدرک هم سطح یا بالاتر ارائه نشده است.

نام و نام خانوادگی دانشجو:

امضاء

تقدیم به:

همسر بزرگوارم که در تمام مراحل تحصیل حامی و مشوقم بود و پسر عزیزمان که در سختی های این مرحله به نوعی شریک بود.

وبه همه آنانی که از کودکی و تا بعد به من آموختند و خواهند آموخت چگونه زیستن و چگونه اندیشیدن را و امیدوارم به هدایت الهی تا خود بیاموزم چگونه عمل کردن را.

من لم يشكر المخلوق لم يشكر الخالق

سپاس منت خدایی راست عَزَّ و جَلَّ که طاعتش موجب قربت است و به شکر اندرش مزید نعمت .
هر نفسی که فرو می رود ممد حیات است و چون بر می گردد مفرح ذات پس در هر نفسی دو
نعمت است و بر هر نعمتی شکری واجب .

از دست و زبان که برآید که از عهده شکرش بدرآید

خداوند را شاکرم که بار دیگر مرا از الطاف بی منتهای خود بهره مند نمود و در مرحله دیگری از
تحصیل یاریم نمود . از استاد ارجمند و گرانمایه سرکار خانم دکتر مفیدی که بر اینجانب منت
نهادند و با وجود مشغله بسیار از هر گونه کمک و راهنمایی دریغ نکردند و از رهنمودهای
روشنگرانه شان در طی اجرای تحقیق بهره مند بوده ام سپاس گزارم و از خداوند منان برای ایشان
آرزوی موفقیت ، سلامت و توفیق خدمت دارم .

همچنین از استاد بزرگوار جناب آقای دکتر ملکی که زحمت مشاورت این پایان نامه را بر عهده
داشتند و اینجانب را مورد عنایت قرار داده و از رهنمودهای عالمانه شان برخوردار بوده ام تشکر و
قدر دانی می نمایم .

و از استاد عزیزم حجه السلام والمسلمین دکتر بهشتی که زحمت داوری این پایان نامه را بر عهده
داشتند صمیمانه سپاس گزارم.

هر چند تشکر از همه عزیزانی که اینجانب را در این امر یاری نموده اند در این فضای اندک آسان
نیست ولی شایسته است از همکاریها و مساعدتهای همه کسانی که از تجربیات و اندوخته های
ایشان بهره مند گشتم سپاس گزارم .

و نیز از همکاران گرامی که با صرف وقت ارزشمند خود نسبت به پاسخ دادن به سئوالات
پرسشنامه صبر و حوصله از خودنشان داده و متحمل زحمت گشته اند و اینجانب را در امر
گردآوری اطلاعات یاری نموده اند بی نهایت سپاس گزارم از خداوند متعال برای همه عزیزان آرزوی
موفقیت دارم .

سید حمید طباطبایی

چکیده

هدف از اجرای این پژوهش بررسی میزان مطابقت برنامه های دینی اجرا شده در دوره پیش از دبستان از نظر اهداف و محتوا با مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش می باشد در این راستا در این تحقیق سوال های زیر مطرح شده است: سوال کلی ۱- آیا اهداف برنامه های دینی اجرا شده در دوره پیش از دبستان با مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش مطابقت دارد؟ سوال کلی ۲- آیا محتوای موجود برنامه های دینی در دوره پیش از دبستان با مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش مطابقت دارد؟ جامعه آماری این تحقیق شامل مهدهای کودک در منطقه ۱۵ شهرداری تهران می باشد. نمونه آماری شامل ۵۹ نفر از مربیان پیش دبستانی در منطقه ۱۵ می باشد. تجزیه و تحلیل اطلاعات آماری این پژوهش در دو بخش آمار توصیفی و استنباطی، توسط نرم افزار آماری SPSS انجام شد. نتایج تحقیق نشان داد افراد شرکت کننده در تحقیق به طور معنا داری معتقدند که اهداف و محتوای برنامه های دینی اجرا شده در دوره ی پیش از دبستان با مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش مطابقت دارد. همچنین اهداف و محتوای برنامه های دینی اجرا شده در رابطه با آشنایی با نعمت های خداوند و تشکر از او، تقویت انس و ارتباط با خداوند آشنایی و احترام گذاردن به آداب و رسوم و مناسبت های ملی و دینی و آشنایی با پیامبران و اهل بیت (ع) و انس با ایشان در دوره ی پیش از دبستان با مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش مطابقت دارد.

کلید واژه ها: دوره پیش از دبستان / دین / برنامه دینی

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
چکیده	
فصل اول کلیات تحقیق	
۱- مقدمه	۲
۱-۱ بیان مساله	۳
۲-۱ اهمیت و ضرورت تحقیق	۵
۳-۱ اهداف تحقیق	۶
۴-۱ سوال های تحقیق	۶
۵-۱ متغیرهای تحقیق	۶
۶-۱ تعریف مفاهیم تحقیق	۶
۷-۱ مشکلات احتمالی اجرای تحقیق	۷
فصل دوم چارچوب نظری	
۲- مقدمه	۹
۱-۲ ضرورت تعلیم و تربیت در دوران پیش از دبستان	۱۰
۲-۲	۱۲
۳-۲	۱۲
۴۱-۲ ابن سینا	۱۳
۲-۴-۲ خواجه نصیر الدین طوسی	۱۳
۳-۴-۲ سعدی	۱۴
۴-۴-۲ اوحدی	۱۴
۵-۴-۲ جامی	۱۵
۶-۴-۲ امام محمد غزالی	۱۵
۵-۲ معنی لغوی دین	۱۶
۶-۲ اهداف برنامه دینی	۲۱
۱-۶-۲ ضرورت و اهمیت برنامه دینی در دوران کودکی (پیش دبستانی)	۲۴
۷-۲ وظایف خانواده	۲۶
۸-۲ قواعد مورد استفاده	۲۷
۹-۲ مفهوم و تعریف آموزش پیش از دبستان	۲۸
۱۰-۲ اهداف آموزش و پرورش پیش دبستانی	۲۹
۱-۱۰-۲ اجتماعی شدن	۲۹
۲-۱۰-۲ دستیابی به ارزش ها	۳۰
۳-۱۰-۲ یادگیری نظام های زبانی	۳۰

- ۳۰-۱۰-۲ یادگیری راه های بیان خود ۳۰
- ۳۱-۱۰-۲ زیبایی شناسی ۳۱
- ۳۱-۱۰-۲ یادگیری مهارت های جسمانی ۳۱
- ۳۱-۱۰-۲ کسب خود مختاری شخصی ۳۱
- ۳۲-۱۱-۲ حیطه ی دانش ۳۲
- ۳۲-۱۲-۲ مهارت ذهنی و عملی ۳۲
- ۳۲-۱۳-۲ نگرش ۳۲
- ۳۳-۱۴-۲ اهداف دوره ی پیش دبستانی از نظر شورای عالی آموزش و پرورش ۳۳
- ۳۳-۱۵-۲ گزیده ای از اهداف تفضیلی دوره پیش دبستان ۳۳
- ۳۳-۱۵-۲ پرورش روحیه و رفتار عاطفی ۳۳
- ۳۳-۱۵-۲ پرورش صفات اخلاقی و رفتارهای اجتماعی مبتنی بر ارزشهای اسلامی ۳۳
- ۳۴-۱۵-۲-۳-در حوزه دینی ۳۴
- ۳۴-۱۵-۳-۱- تقویت انس و ارتباط با خداوند مهربان با عنایت به ۳۴
- ۳۴-۱۵-۳-۲- آشنایی با نعمت های خداوند و تشکر از او ۳۴
- ۳۵-۱۵-۳-۳- آشنایی با پیامبران و اهل بیت (ع) و انس با ایشان ۳۵
- ۳۵-۱۵-۴-در حوزه ملی ۳۵
- ۳۵-۱۵-۴-۱- تقویت تعلقات دینی و ملی ۳۵
- ۳۵-۱۵-۴-۲- آشنایی و احترام گزاردن به آداب و رسوم و مناسبت های دینی و ملی ۳۵
- ۳۵-۱۶-۲ دین و برنامه دینی در مدارس و مهدهای کودک ۳۵
- ۳۶-۱۷-۲ چگونگی اجرای برنامه دینی در مدارس و مهدهای کودک ۳۶
- ۳۶-۱۷-۱- آموزش دعوت به دین ۳۶
- ۳۷-۱۷-۲ دعوت به دین به سبک جدید ۳۷
- ۳۸-۱۸-۲ برنامه ی انس با قرآن در دوره ی پیش از دبستان ۳۸
- ۳۹-۱۹-۲ علاقه به قرآن کریم و یادگیری آن ۳۹
- ۴۰-۲۰-۲ مفهوم تطبیق و مطابقت ۴۰
- ۴۱-۲۱-۲ مفهوم و جایگاه محتوا ۴۱
- ۴۱-۲۱-۱- محتوای مکتوب ۴۱
- ۴۲-۲۱-۲ محتوای شفاهی ۴۲
- ۴۲-۲۲-۲ دیدگاه های اساسی در انتخاب محتوا ۴۲
- ۴۲-۲۲-۱- دیدگاه سنتی ۴۲
- ۴۲-۲۲-۲ دیدگاه پویا (محتوا در خدمت تغییر و تحول) ۴۲
- ۴۲-۲۲-۳ دیدگاه سازنده (محتوا برای تغییر) ۴۲
- ۴۲-۲۳-۲ ملاک های انتخاب محتوا در برنامه ریزی درسی کودکان ۴۲

۴۴ رویکرد برنامه و فعالیت های دوره‌ی پیش دبستانی
۴۵ اهداف برنامه و فعالیت های دوره‌ی پیش دبستانی
۴۵ ویژگی های عمومی مربیان پیش دبستانی
۴۶ ارزش یابی
۴۶ محتوای آموزشی و پرورشی دوره‌ی پیش دبستانی
۴۷ پرورش صفات اخلاقی و رفتارهای اجتماعی مبتنی بر ارزش های اسلامی
۴۷ ۱-۲۹-۲ حوزه اجتماعی
۴۸ ۲-۲۹-۲ حوزه فردی
۴۸ ۳-۲۹-۲ تقویت حس دینی و علایق مذهبی
۴۹ ۳۰-۲ پرورش هویت ملی
۴۹ ۱-۳۰-۲ تقویت تعلقات دینی و ملی
۴۹ ۲-۳۰-۲ شناخت، تقویت علاقه و احترام به نمادهای ملی
۴۹ ۳-۳۰-۲ آشنایی و احترام گزاردن به آداب و رسوم و مناسبت های دینی و ملی
۵۰ ۳۱-۲ رویکرد برنامه
۵۰ ۳۲-۲ هدف: علاقه به قرآن کریم و یادگیری آن
۵۱ ۳۳-۲ اصول حاکم بر برنامه
۵۲ ۳۴-۲ روش ارائه‌ی برنامه
۵۲ ۳۵-۲ تحقیقات انجام شده

فصل سوم روش شناسی تحقیق

۵۹ ۳- مقدمه
۵۹ ۱-۳ روش تحقیق
۶۰ ۲-۳ ابزار جمع‌آوری اطلاعات
۶۱ ۳-۳ برآزش ابزار اندازه‌گیری
۶۱ ۱-۳-۳ پایایی (قابلیت اعتماد) ابزار اندازه‌گیری
۶۲ ۲-۳-۳ روایی ابزار اندازه‌گیری
۶۲ ۴-۳ جامعه آماری
۶۲ ۵-۳ نمونه و شیوه‌گزینه‌ش آن
۶۳ ۱-۵-۳ تعیین حجم نمونه
۶۳ ۶-۳ روش تجزیه و تحلیل داده ها

فصل چهارم تجزیه و تحلیل داده ها

۶۶	۱-۴-مقدمه
۶۶	۲-۴-توصیف جمعیت شناختی
۶۹	۳-۴-توصیف متغیر های تحقیق
۷۳	۴-۴-آزمون سوالات تحقیق

فصل پنجم نتیجه گیری و پیشنهادها

۸۴	۱-۵-مقدمه
۸۴	۲-۵-بخش توصیف
۸۵	۳-۵-بخش تحلیلی
۹۰	۵-۵-محدودیت های تحقیق
۹۱	۴-۵-پیشنهاد های کاربردی
۹۱	۴-۵-پیشنهاد های پژوهشی
۹۲	منابع فارسی
۹۴	منابع انگلیسی

ضمائم

۹۶	پرسشنامه
----	----------

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول شماره ۳-۱ مربوط به تناظر شماره سوالات پرسشنامه با هر سوال تحقیق	۶۰
جدول شماره ۳-۲ شکل کلی و امتیازبندی پرسشنامه براساس طیف لیکرت	۶۰
جدول شماره ۴-۱-توصیف سن افراد شرکت کننده در تحقیق	۶۶
جدول شماره ۴-۲-توزیع فراوانی جنسیت افراد شرکت کننده در تحقیق	۶۷
جدول شماره ۴-۳- فراوانی میزان تحصیلات افراد شرکت کننده در تحقیق	۶۸
جدول شماره ۴-۴- توصیف متغیر های تحقیق در بعد اهداف برنامه های دینی اجرا شده	۶۹
جدول شماره ۴-۵- توصیف متغیر های تحقیق در بعد محتوا برنامه های دینی اجرا شده	۷۰
جدول شماره ۴-۶- آزمون نرمال بودن داده ها در بعد اهداف برنامه های دینی اجرا شده	۷۱
جدول شماره ۴-۷- آزمون نرمال بودن داده ها در بعد محتوای برنامه های دینی اجرا شده	۷۲
جدول شماره ۴-۸- آزمون نسبت (دو جمله ای) مطابقت اهداف برنامه های دینی اجرا شده	۷۳
جدول شماره ۴-۹- آزمون نسبت (دو جمله ای) مطابقت محتوای برنامه های دینی اجرا شده	۷۴
جدول شماره ۴-۱۰- آزمون نسبت (دو جمله ای) مطابقت اهداف برنامه های دینی	۷۵
جدول شماره ۴-۱۱- آزمون نسبت (دو جمله ای) مطابقت محتوای برنامه های دینی	۷۶
جدول شماره ۴-۱۲- آزمون نسبت (دو جمله ای) مطابقت اهداف برنامه های دینی	۷۷
جدول شماره ۴-۱۳- آزمون نسبت (دو جمله ای) مطابقت محتوای برنامه های دینی	۷۸
جدول شماره ۴-۱۴- آزمون نسبت (دو جمله ای) مطابقت اهداف برنامه های دینی اجرا شده	۷۹
جدول شماره ۴-۱۵- آزمون نسبت (دو جمله ای) مطابقت محتوای برنامه های دینی اجرا شده	۸۰
جدول شماره ۴-۱۶- آزمون نسبت (دو جمله ای) مطابقت اهداف برنامه های دینی اجرا شده	۸۱
جدول شماره ۴-۱۷- آزمون نسبت (دو جمله ای) مطابقت محتوای برنامه های دینی اجرا شده	۸۲

فهرست نمودارها

عنوان	صفحه
نمودار شماره ۱-۳ مشخصات پژوهش	۶۴
نمودار شماره ۱-۴-توزیع فراوانی جنسیت افراد شرکت کننده در تحقیق	۶۷
نمودار شماره ۲-۴- فراوانی میزان تحصیلات افراد شرکت کننده در تحقیق	۶۸

فصل اول

کلیات تحقیق

رسالت اصلی برنامه درسی در نظام های آموزشی، دستیابی مخاطبان به اهداف غایی آن نظام و تربیت انسان مطلوب است. بر این اساس است که در نظام آموزش و پرورش ایران و در ذیل اهداف اخلاقی دوره متوسطه آموزش و پرورش، انتقال ارزش ها و تعالی بخشی و پاسداری از آن ها مورد تصریح واقع شده است (موسی پور، ۱۳۸۲). انتقال و پرورش ارزش ها از جمله اهداف مشترکی است که به زعم ملکی (۱۳۸۲؛ ۳۸) قابلیت گنجایش در یک ماده درسی خاص را نداشته و باید در کلیت برنامه درسی مورد توجه قرارگیرد. شریعتمداری (۱۳۷۴) تربیت معنوی و اخلاقی را پایه و اساس حیات آدمی دانسته و شکوهی (۱۳۶۳) هدف اصلی تعلیم و تربیت را تسهیل سیر صعودی و تکاملی انسان به سوی کمالی می داند که در خلقتش مقدر شده است. با این وصف، بسیاری از نظام های آموزشی از نیل به آرمان های نظام آموزشی غفلت ورزیده و با حبس شدن در پیله هایی مهجور از روشنایی اهداف، در مسیری غیر، حرکت می نمایند. چنانچه به زعم کانلی و کلاندینین (۲۰۰۰) سازمان های آموزشی از پاسخ دهی به نیازهای واقعی دانش آموزان غفلت ورزیده و توجه خود را به گونه ای افراطی معطوف به آمار و ارقام و نظام نمره دهی نموده اند. در این راستاست که عدم همسویی برنامه درسی اجرا شده با برنامه درسی قصد شده می تواند تعبیر به شکافی شود که نیل به انتظارات از پیش تعیین شده را ناممکن ساخته و بر این اساس است که توجه به برنامه درسی پنهان و مؤلفه های آن ضرورت می یابد. برنامه درسی پنهان، اشاره به جوی عاطفی و شرایطی نانوشته دارد که دارای بیشترین اثر بر ارزش ها و عواطف مخاطبان یادگیری است (اوسبروک، ۲۰۰۰ و اسکلتون، ۱۹۹۷) و بر تمامی فرایندها و تعاملاتی که بر مخاطب یادگیری اثرگذار است، دلالت دارد (والانس، ۱۹۹۱). بر اساس این تعریف، تمامی مؤلفه های موجود در یک نظام آموزشی که می توانند جو عاطفی پیرامونی یادگیرنده ها را تحت تاثیر قراردهند، شمول برنامه درسی پنهان قرار می گیرند. این در حالی است که مدیران آموزشی به دلیل ایفای نقش های چندگانه و مهم و تاثیری که به خاطر عملکردشان بر جو عاطفی مدارس می گذارند، از جایگاه ویژه ای برخوردارند. بران (۲۰۰۶) به ایفای نقش تربیتی مدیران و معلمان در قالب برنامه درسی پنهان اشاره نموده و گزارش می نماید که مدیر و مجموعه اداری مدرسه می توانند از طریق ایفای نقش خود در قالب برنامه درسی پنهان به کنترل رفتارهای قلدرمآبانه (مبنتی بر پرخاشگری) دانش آموزان فائق آیند.

این نوشتار بر آن است تا راهکارهای تربیت دینی کودک را به مربیان طفل، یعنی پدر و مادر بیاموزد. از این رو، می کوشیم تا از میان رهنمودهایی که در زمینه تعلیم و تربیت دینی کودکان ارائه شده است، ارائه دهد.

والدین در درجه اول باید فرزند را به گونه ای پرورش دهند که دارای شخصیتی کامل باشد، یعنی بتواند از تأیید و تأمین درونی وجودش برخوردار باشد و نیازی به پذیرش و توجه دیگران نداشته باشد، آن گونه که رهبران اسلام نیز بر آن سفارش کرده اند. ولی وظیفه اجتماع چیست؟ آیا اگر صرفاً به افراد چنین روحیه ای ببخشیم که توجهی به مدح و ذم دیگران نداشته باشند و خود با

انجام وظایف، به خویشتن خرسندی و نشاط بخشند، کافی است؟ آیا اجتماع باید طوری باشد که خوب و بد را یکسان ببیند؟ آیا بهتر نیست جامعه، بزرگ ترین کیفردهنده بدکاران و بهترین مشوق و پاداش دهنده همه افراد نیک و خیرخواه اجتماع باشد تا از راه تشویق و پاداش، انرژی و انگیزه فوق العاده ای به کودکان و جوانان بدهد و آنها نیز با نشاط و پایداری و اطمینان خاطر در مسیر اهداف زندگی خود گام بردارند.

خوش بختانه دستورات اسلام، در این زمینه نیز پربار است، چنان که علی علیه السلام می فرماید: باید نیکوکار و بدکار، در نظر تو یکسان نباشد؛ زیرا روشی غیر از این، نیکوکاران را از نیکی باز می دارد و بدکاران را به بدی تشویق می کند و هر یک از ایشان را به آنچه خود برای خود برگزیده است، پاداش یا کیفر بدهد. این موضوع، در مورد تربیت دینی کودکان نیز که هدف این پژوهش هست، کاملاً صدق می کند، ولی باز هم آگاهی و احتیاط مربی بسیار لازم است؛ چرا که حالات و روحیات اطفال به طور کلی با یکدیگر فرق دارند. شواهد تجربی حاکی است که با صرف نظر از همه تفاوت های فردی، سنی و هوشی، کارگرتین مشوق، ستایش است و سرزنش و انتقاد، اثری کمتر دارد.

۱-۱ بیان مساله

با توجه به اینکه تربیت دینی کودکان امری ضروری و لازم است و این ضرورت حداقل از دو دید فردی و اجتماعی قابل رسیدگی است. از لحاظ فردی باید بگوییم که مذهب پایه و مایه همه ی جوانب و ابعاد زندگی فرد و سبب بسیاری از رندها و پستی هاست. چه بسیارند امانت های الهی که در سایه ی بی توجهی اولیای کودک به جنبه های عقیدتی و مذهبی او، لکه دار می شوند و یا کودکانی را می شناسیم که می توانند در آینده ای نزدیک اعضایی مفید به حال خود و اجتماع تربیت شوند.

تربیت مذهبی، کنترلی برای اخلاق، ضابطه ای برای حیات فردی و اجتماعی برای رشد معنویت و آرمان گرایی است. مذهب می تواند تقویت کننده ی جنبه ی فراخود یا وجدان اخلاقی طفل باشد و زمینه را برای وسعت بخشیدن به اطلاعات او فراهم آورد. حجاب های شک و تردید در سایه ی آن پاره می شود و انسان به مراحل از لحاظ رشد می رسد که در سایه ی استدلال عقلی میسر نیست. اگر تربیت مذهبی براساس اندیشه ی درست، استوار باشد موجب رشد و پیشرفت می شود و فرد را از سقوط می رهاند و برای زحمات کودک پاداشی از درون تهیه می شود و کسی که از طریق نیروها و انگیزه های درونی برای انجام تکالیف و وظایف هدایت شود از آسیب پذیری کمتری برخوردار است. آلودگی ها در او رو به کاهش می گذارد، اضطراب و وسوسه ها که بخصوص در سنین نوجوانی عارض فرد می شود از میان می رود و آرامش نسبی برایش حاصل می آید. (گل رودباری ۱۳۸۷ ص ۲۹).

کرانباخ معتقد است که ارزشیابی مطالعه ای، برای کمک به مخاطبان در جهت قضاوت و بهبود بعضی از اهداف تربیتی، طراحی و هدایت شده است؛ پس ارزشیابی همواره جنبه ی اطلاع رسانی دارد. ارزش یابان سعی دارند تا اطلاعات قابل استفاده را جمع آوری کنند، زیرا ممکن است که این اطلاعات درباره ساختار برنامه، کیفیت درون دادهای برنامه، فرایندهای سازماندهی برنامه، برون

داده‌ها و نتایج برنامه نیاز باشد. همچنین مقصود از گردآوری اطلاعات ممکن است اصلاح و بهبود، مقایسه، مقابله و یا اتخاذ تصمیمات در مورد تداوم و یا اتمام برنامه‌ها باشد (سیلور، جی گالن و دیگران ۱۳۷۸).

مایکل اسکروین مفاهیم ارزش یابی تکوینی و پایانی را مطرح کرده است، روند ارزش یابی هر دو قابل فهم است. در ارزش یابی تکوینی - یعنی ارزش یابی حاصل برنامه درسی یا برنامه دیگر که همان مرحله تکوین آن می باشد - تاکید بیشتر بر روی فرایند برنامه است. اطلاعات به دست آمد، می تواند برای اصلاح برنامه درسی در طی تکوین یا در جریان اجرای آن اعمال شود. (ابیلی، ۱۳۷۵). هدف از ارزشیابی پایانی، جمع بندی مطالب است و این نوع ارزش یابی در جریان برنامه و آخرین مرحله از برنامه ریزی درسی می باشد (دانشور، میترا و حسن طاهری، ۱۳۸۰).

ارزشیابی یکی از مؤلفه های مهم و در عین حال، محوری در برنامه ریزی درسی است. دلیل این امر نیز آن است که برنامه ریزی درسی، همانند سایر زمینه های تربیتی نیازمند بررسی و کنترل کیفیت می باشد. از این رو، ضروری است که تمام ابعاد و عناصر برنامه های درسی مورد بررسی دقیق و مطالعه قرارگیرد و اصلاحات لازم در برنامه درسی و یا اجرای آن صورت پذیرد. برای مثال، قبل از اقدام به تدوین هدف ها، محتوا و روش ها باید نیازهای آموزشی را مورد بررسی قرار داد. بررسی نیازهای آموزشی و حتی بازبینی این روند در حیطه ارزش یابی آموزشی است.

علاوه بر این، هنگامی که نیازها مشخص شد، باید هدف ها، محتوا، روش ها و مکانیزم اجرایی برنامه را تعیین نمود. ارزش یابی هر یک از عناصر برنامه در اجرای برنامه درسی به ما کمک می کند که کیفیت آنها را مورد بررسی قراردهیم و اصلاحات و تجدیدنظرهای ضروری را اعمال کنیم. بنابراین، ارزش یابی برنامه های درسی، فرایند مداوم و مستمر است؛ به بیان روشن تر، می توان گفت برنامه ریزی درسی از ابتدا تا پایان در روند ارزش یابی صورت می گیرد؛ پس باید برای ارزش یابی در برنامه درسی نقش محوری قائل شد (کیامنش، ۱۳۷۵).

بنابر احساس نیاز از طرف محقق در رابطه با مساله دینی در دوره ی پیش از دبستان و با توجه به اهمیت تعلیم و تربیت در دوره پیش از دبستان و نیاز به آشنایی دانش آموزان با آموزه ها و آداب و رسوم دینی محقق در پی آن است که تا چه اندازه برنامه های دینی دوره پیش از دبستان با اهداف و محتوای برنامه های دینی مصوب شورای عالی آموزش و پرورش مطابقت دارد ؟

۲-۱ اهمیت و ضرورت تحقیق

عده ای فضای آموزشی را محیطی فیزیکی مانند کلاس درس، آزمایشگاه یا محیط خودآموز تلقی می کنند که در آن فرایندهای یادگیری رخ می دهد، (تسمر و هریس، ۱۹۹۲). عده دیگر آن را در قالب محیط نرم افزاری خاص آموزش تعریف می کنند (پاپرت، ۱۹۸۰؛ وینک و روبیلر، ۲۰۰۰)، یا این که آن را مجموعه محتوای آموزشی، روش آموزشی، ترتیب فعالیت های یادگیری و ابعاد اجتماعی یادگیری می دانند (پولکینن، ۱۹۹۹). سالمون (۱۹۹۶) محیط یادگیری را مجموعه موقعیت فیزیکی، کلیه رفتارهای مورد قبول، همه انتظاراتها و امور خاص، کلیه اجزای محتوای خاص

آموزشی و اهداف تعریف شده می‌داند. همچنین از دیدگاه وی، یک شخص، یعنی معلم، مسئولیت تمام امور را بر عهده دارد. در تعریفی دیگر، محیط یادگیری شامل همه اشیاء، زمینه‌ها و رفتارهای بازیگرانی است که در توسعه، اجرا و ارزشیابی فرایندهای کاری آن محیط نقش دارند و در دو بعد فیزیکی و فرهنگی جلوه‌گری می‌کنند (چک‌لند، ۱۹۹۹).

در واقع هدف از اجرای این پژوهش بررسی میزان مطابقت برنامه‌های دینی اجرا شده در دوره پیش از دبستان بر اساس اهداف و محتوا با مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش می‌باشد. که پژوهشگر با بررسی پارامترهای تأثیرگذار بر این برنامه، ابتدا عوامل تأثیرگذار بر رشد دینی کودکان را بررسی نموده و پس از مقایسه با مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش با ارائه راهکارها و پیشنهادهای جهت بهبود آموزش‌های پیش از دبستان به کودکان سعی بر رفع معایب و افزایش محاسن این طرح می‌نماید.

از این رو شورای عالی آموزش و پرورش دست به تدوین برنامه‌ای زده تا با هدفمند سازی محتوای برنامه دینی برای کودکان پیش از دبستان در ارتقاء بار دینی این عزیزان گامی عظیم برداشته باشد. لذا پژوهشگر در این پژوهش سعی بر آن دارد تا با بررسی و تطبیق اهداف و محتوای برنامه دینی دوره پیش از دبستان با اهداف و محتوای برنامه دینی روند تأثیرگذاری این برنامه‌ها را مورد بررسی قرار دهد.

۱-۳ اهداف تحقیق

بر این اساس این تحقیق دارای دو هدف کلی و چهار هدف ویژه به شرح زیر است :

هدف کلی ۱- شناسایی میزان تطبیق اهداف برنامه‌های دینی اجرا شده در دوره پیش از دبستان با مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش .

هدف کلی ۲- شناسایی میزان تطبیق محتوای موجود برنامه‌های دینی در دوره پیش از دبستان با مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش .

اهداف ویژه

۱. شناسایی میزان مطابقت برنامه دینی آموزش پیش از دبستان در رابطه با آشنایی با نعمت‌های خداوند و تشکر از او با برنامه‌های مصوب شورای عالی آموزش و پرورش.
۲. شناسایی میزان مطابقت برنامه دینی آموزش پیش از دبستان در رابطه با تقویت انس و ارتباط با خداوند با برنامه‌های مصوب شورای عالی آموزش و پرورش .
۳. شناسایی میزان مطابقت برنامه دینی آموزش پیش از دبستان پیرامون آشنایی و احترام گذاشتن به آداب و رسوم و مناسبت‌های دینی و ملی با برنامه‌های مصوب شورای عالی آموزش و پرورش.
۴. شناسایی میزان مطابقت برنامه دینی آموزش پیش از دبستان در رابطه با آشنایی با پیامبران و اهل بیت(ع) و انس با ایشان، با تاکید بر آخرین پیامبر-صلی اله علیه و آله- و آخرین پیشوای معصوم-علیه السلام با برنامه‌های مصوب شورای عالی آموزش و پرورش .

۴-۱ سوال های تحقیق

سوال کلی ۱- آیا اهداف برنامه های دینی اجرا شده در دوره پیش از دبستان با مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش مطابقت دارد؟

سوال کلی ۲- آیا محتوای موجود برنامه های دینی در دوره پیش از دبستان با مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش مطابقت دارد؟

سوالات جزئی

۱- آیا برنامه دینی آموزش پیش از دبستان در رابطه با آشنایی با نعمت های خداوند و تشکر از او با برنامه های مصوب شورای عالی آموزش و پرورش مطابقت دارد؟

۲- آیا برنامه دینی آموزش پیش از دبستان در رابطه با تقویت انس و ارتباط با خداوند با برنامه های مصوب شورای عالی آموزش و پرورش مطابقت دارد؟

۳- آیا برنامه دینی آموزش پیش از دبستان پیرامون آشنایی و احترام گذاشتن به آداب و رسوم و مناسبت های دینی و ملی با برنامه های مصوب شورای عالی آموزش و پرورش مطابقت دارد؟

۴- آیا برنامه دینی آموزش پیش از دبستان در رابطه با آشنایی با پیامبران و اهل بیت(ع) و انس با ایشان، با تاکید بر آخرین پیامبر-صلی اله علیه و آله- و آخرین پیشوای معصوم-علیه السلام با برنامه های مصوب شورای عالی آموزش و پرورش مطابقت دارد؟

۵-۱ متغیرهای تحقیق

با توجه به هدف کلی تحقیق که مطابقت برنامه های دینی اجرا شده در دوره پیش از دبستان با مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش می باشد این تحقیق دارای یک متغیر است که همان مطابقت اهداف و محتوای برنامه های دینی با مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش می باشد.

۶-۱ تعریف مفاهیم تحقیق

تعاریف نظری

دوره پیش از دبستان: به دوره ای اطلاق می شود که از تولد آغاز شده و تا سن شش سالگی ادامه دارد.(مفیدی، ۱۳۸۰).

دین:دین عبارتست از تلاش برای رسیدن به آرمان های عام و پایدار که پاسخگوی اشتیاقات درونی آدمی برای وصول به کمال است.^۱

برنامه دینی(دین اسلام):عبارتست از مجموع مواد،دستورات و مسائل آموزشی که یا مستقیماً اسلام تایید کرده و یا ابتکار نموده و یا به طور غیر مستقیم به خاطر تفکرات اسلامی در جوامع اسلامی به وجود آمده است.(عزتی، ۱۳۵۶، ص ۹).

^۱ Dewey, Common Faith, P.۲۷

۷-۱ مشکلات احتمالی اجرای تحقیق

از آنجا که بخش اعظم این پژوهش مربوط به مراکز پیش دبستانی است و اکثر قریب به اتفاق مریبان این مراکز خانم هستند و با توجه به تجربیات قبلی پژوهشگر هنگام برخورد با آقایان تا خانم ها، خانم ها معمولا سخت تر حاضر به همکاری هستند، از این رو پژوهشگر احتمال می دهد که میزان همکاری در سطح نسبتا پایینی باشد.